

dobil vrli pisatelj od svojega naroda. Vidi se, da so Hrvati razumeli svojega zgodovinarja, ki jim je odkril njihovo slavno prošlost ter pobil vse krive nazore protivnikov hrvaškega naroda.

Druga znamenita zgodovinska knjiga Smičiklasova je: „Dvestoletnica osvobojenja Slavonije“¹⁾. L. 1691. so bili Turki pregnani iz Slavonije, kjer so gospodovali od l. 1541. „Jugoslavenska akademija“ je hotela proslaviti dvestoletnico tega dogodka z obsežnim zgodovinskim spisom ter je to težavno nalogo poverila svojemu članu, zgodovinarju Smičiklasu.

Smičiklas je razdelil svojo razpravo na dva dela. Najprej je opisal kulturno stanje Slavonije pod turško vlado od l. — 103. strani; v drugem delu od 103. do 173. strani pa je obdelal pravi boj za osvoboditev do karlovskega miru l. 1699. Za prvi del spisa so mu služila razna poročila poslancev tujih držav, posebno pa narodne pesmi, iz katerih je nabral mnogo gradiva za svoje trditve. Za drugi del je našel pisatelj že precej zbrana gradiva v raznih delih, tudi v hrvaškem jeziku; posebno sta za to važna oba spisa

¹⁾ Dvjestogodišnjica oslobodjenja Slavonije. Prvi dio: Slavonija i druge hrvatske zemlje pod Turskom i rat oslobodjenja. Napisao Tade Smičiklas, pravi član jugoslavenske akademije. Izdala na svjet jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. U Zagrebu 1891. Str. 173. Drugi dio: Spomenici o Slavoniji u XVII. vijeku (1640—1702). Skupio Tade Smičiklas, pravi član jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. U prilogu karta Slavonije u vrijeme požarevačkoga mira (1718). U Zagrebu 1891. Str. VII. in 362.

Radoslava Lopašića o Luku Imbrišinoviću in Marku Mesiću. Vendar pa je bilo treba še preiskati arhive, posebej še vojaški arhiv na Dunaju, kamor so prenesli vse spise iz zagrebskega vojaškega arhiva. Le na ta način je bilo mogoče podati jasno sliko o Slavoniji v tem času in o bojih proti Turkom.

V prvem delu spoznava čitatelj, v kako žalostnem stanju je bila Slavonija pod turško vlado; bila je pravi turški pašaluk, s popolno turško vojaško upravo, kakršne na

Ogrskem ni bilo, ker tukaj se je poleg turške vzdržala tudi še domača županijska uprava. Zato Ogrska ni sprejela v sebe nikdar toliko turškega življa, kakor Slavonija, in to se pozna še dandanes.

V drugem poglavju opisuje, v kakem razmerju so bili podložniki in koliko je narod trpel pri pobiranju davka; le po mestih je bilo malo bolje. Turki so osnovali tudi svojo krajino, kamor so postavljali Vlahe za čuvaje; toda ti čuvaji so narod tako tlačili, da je kar bežal iz dežele. V tej krajini so Turki gospodarili nemilosrčno ter ubijali narod

gmotno in moralno. O tem pripoveduje Smičiklas v tretjem poglavju grozne stvari. Ker so bili ti Turki, ki so gospodarili po Slavoniji, večinoma iz Bosne, torej rojeni Hrvati, se niso razlikovali od svojih podložnikov niti v jeziku niti v navadah. Zato se je pa pomohamedanilo toliko Hrvatov, da imamo malokje toliko poturic kakor med Hrvati; zato se pa hrvaško govori celo na sultanovem dvoru. Slavonski Turki so silili sploh vse kristjane, da se poturčijo. Ker so se pa vendar branili, so jih Turki strašno tlačili.

Tadej Smičiklas.